

**zbrka oko izgubljenog slova i masakriranih činjenica
piše:ivan negrišorac**

Dva su razloga, poštovana Jelena V. Cvetković, što ste uputili svoje »pismo u želji da se i ono nade na stranicama časopisa«: problem u vezi s Vašim imenom (dakle: razlog lični) i problemi oko signalizama i njegove recepcije (razlog grupno-svojinski). Pošto ste, cenjena sabesednice, jasno i glasno izrazili želju da se Vaše pismo »nade na stranicama časopisa«, i pošto ste takvo pismo upravo napisali s namerom »da se i ono pada na stranicama časopisa«, pa takvo pismo i uputili redakciji »Polja«, reklo bi se da, nakon takve kumulacije želja, ne postoji ni jedan jedini razlog protiv objavljivanja tog krasnog pisanja. Jer, za književnu i kritičku aktivnost – to je bar jasno, a mogli bi nam to potvrditi i signalistički ideolozi – dovoljan je sam čin volje, dovoljna je odluka kojoj talentat i znanje ni po lule duvana ne vrede, dovoljno je reći »slobodna sam da Vam uputim ovo pismo« i već smo na pragu mail-art delatnosti koja, kao i svaka umetnost, jeste razigrana mašta što okvire i remete ne trpi. Hoću da kažem da se plašim, draga moja sagovornice, da Vaše pismo čitam tako kao da Vi u njemu zbilja nešto ozbiljno i promišljeno tvrdite ili poričete, plašim se jer svakog trenutka možete, obrtom u kome se, ipak, ne snalazim baš najbolje, otkriti kako je sve to, što se bar Vas tiče bila – šala.

Ako kojim slučajem, na nesreću, to nije bila šala, onda priznajem da ste svojim pismom ozbiljno poljuljali neka moja uverenja. Vi ste se, naravno, obavestili o tome da sam ja »mlad čovek« (oprostite što meni ni ne pada na pamet da se raspitujem mogu li Vam uzvratiti taj bajni kompliment), svet koji pruža signalistička umetnost«, pa mi ništa drugo ne preostaje nego da Vam ovom prilikom svečano obećam da ću, za početak, dublje zaroniti u Vaš tekst.

Kao što rekoh: izvesne predstave, kojima sam do sada robovao, Vašim su pismom ozbiljno poljuljane. Dovoljno je bilo tek da progovorite, tek da napišete prvu rečenicu i ja sam već posumnjao u sopstvenu moć opažanja, a poverenje u vlastito pamćenje razbilo se u paramparčad kao vaza od lažnog kineskog porculana. Jer, ako Vi tvrdite da je izložba o kojoj sam napisao tekst pod naslovom »Signalizam u akciji« održana u Kuli, a ne u Odžacima (kao što sam ja, naravno pogrešno, verovao), ako Vi to tvrdite, onda ja (koji signalista nisam, a još sam »mlad čovek« što nije dublje itd.) moram, kajang da priznam kako su se svi ti dimnjaci i odžaci meni samo prisnili, te da je izložba održana (a gde bi drugde?) u tvrđavi ili kuli u koju biste Vi, poštovana sagovornice, zajedno sa svim panegiričkim citatima smestili svoju viziju signalističkog kraljevstva. Noli turbare circulos meos!

I naravno, kad ste me tako elementarno dotukli, kad ste me ubedili da ja niti vidim dobro, niti šta pamtim, sasvim Vam je lako bilo da dokusirate i neke druge moje predrasude, moje slabšašne vitezove koji su po polju oko kule kao proće popadali od smrada bojnog otrova. Potpuni raspad činjenično-energetskog sistema! Jer, ja sam, jedan verovao da se nemačko ime Siegfried Schmidt transkribuje na naš jezik u Zigfrid Šmit, iiti Z. Šmit, a ne S. Šmit kako Vi pišete; ja sam, grešnik, verovao da naš književnik Danojlić nosi ime Milovan, a ne Milan; da je »pokret« neosimbolizam a ne nesimbolizam, i da njegovog nesumnjivo najautentičnijeg protagonistu, Branka Miljkovića, ne bismo mogli tako šarmantno ukloniti sa spiska i smestiti u ono »i drugi«. Sve sam to verovao, nosio u sebi kao siromašni duhovni prtljag, a vi ste tako nemilosrdno uništili sve moje predrasude; sve iluzije koje život znače zderali ste sa mene kao laku odeću i ostavili me u svoj golotinji.

Ipak, jednu malu nadaždu ste mi ostavili: mogućnost da se Vi to samo šalite. I nakon te spasonosne pomisli, kad sam bar sitnim delom svoje ustrašene dušice mogao da odahnem, skupljam snagu da Vam se izvinim za nevidenu krađu Vama tako dragog slova V, ali u isto vreme od Vas očekujem – ako je pismo što ste ga poslali odista šaljivo intonirani mail-art projekt – da se svim živim i mrtvim ljudima s kojima ste se poigrali, takode – izvinite.

Pošto u tu (i za mene i za Vas povoljniju) mogućnost o šaljivoj prirodi Vašeg gesta ne mogu biti siguran, to ne smem prekinuti ovo dosadno dopisivanje, ne smem se od kule, u kojoj ste zatvoreni sa svim materijalnim i ljudskim rezervama, povući poparen vrelim uljem. Čitam, dakle, i nadalje Vaše pismo, sve pokušavajući da iznadem u kakvoj to mističnoj i nepoznatljivoj vezi s mojim skromnim tekstom ono stoji, čitam s nadom da ću bar u njemu naći duboko jezerce u koje bih mogao da zaronim sve tražeći sjajne bisere za mozaik s likom signalizma. Pitam sebe, tačnije, ponavljam pitanje

izrečeno u tekstu koji Vam se, očigledno, nije dopao: »Šta je to signalizam i šta ga odvajaju od sličnih grupacija u okviru jugoslovenske posleratne avangarde?«; pitam se i odmah žedan znanja ronim po Vašem tekstu. Nalazim biser: »Signalizam je naš avangardni pokret koji je, za razliku od ranijih, od Micičevog zenitizma, Drainčevog hipnizma, nesimbolizma (?) koji su nekada negovali: Dragan M. Jeremić, Milan (?) Danojlić, Žika Lazić i drugi – stekao šira priznanja.«

Odmah čuđenje: zašto pominjete samo tri naša pokreta od kojih se dva nisu čestito ni konstituisala (hipnizam i neosimbolizam)? Zašto ne spominjete nadrealizam? (Da li je to, možda, stoga što je na pomen toga imena Mirosljub Todorović promrmljao da dovodenje u vezu s nadrealizmom »je sasvim pogrešno. Razlike su ogromne. Gotovo da su ova dva avangardna pokreta stoje na suprotnim pozicijama«?). A dadaizam? Pa i sam Todorović je »izvesne podudarnosti sa dadaizmom« priznao? Ili, možda, draga sagovornice, i nad papom želite da uspostavite moć inkvizicije? Osim toga: mislite li da je tako jednostavno utvrditi šta to znači »steći šira priznanja«? Zar je broj napisa kriterijum? Ne postoji li nešto dostupnije analizi: promena čitačkog horizonta očekivanja, na primer? Ako se slažete, onda razmislite koliko je na takvu promenu kod jugoslovenskog konzumenta u posleratnom periodu uticala grupa OHO a koliko signalizam? A kad se tako postavi problem, da li to znači da »članokopiscu«, tj. mojoj malenkosti, nedostaje »dobra volja i smisao za razumevanje« signalizma? Da li nedostaje »smisao za razumevanje« onome ko signalistički doprinos ne sagledava iz kule u kojoj ste se Vi zatvorili, već posmatra iz jedne šire perspektive svekolike jugoslovenske avangarde sedme i osme decenije?

A ono što se, ako iz kule prošetate, sasvim lako može uočiti to je da signalizam u svojim nastupima često sprovodi jedan periferan postupak busanja u prsa, postupak što asocira na otrcane priče – métafore o mudracu koji otvara već otvorena vrata ili o ptičici koja se kiti tudim perjem. Postupak je, u osnovi, jednostavan: isto onako elegantno kao što ste sa spiska neosimbolista uklonili Branka Miljkovića svrstavši ga u neodređeno »i drugi« (uzgred: ono »i drugi« u Vašoj rečenici odnosi se, nesumnjivo, na nizanje imena pripadnika neosimbolizma, a ne na nizanje imena pokreta; u protivnom, da je ovo drugo u pitanju, ispred te nesrećne konstrukcije morao bi se naći jedan zarez: ne mogu valjda, draga sabesednice, pretpostaviti da ni interpunkcijske znake ne umete da stavljate tamo gde im je mesto?), isto onako kao što ste mnoge pokrete izbrisali sa spiska avangardnih zbivanja, ne ostavivši čitaocu ni nadu da ste ih (te pokrete, a i čitaoce s njima) ubacili u taj mračni »i drugi« – podrum, isto tako u napisima Mirosljuba Todorovića, koji pretenduju na istorijsku tačnost i teorijsku valjanost, nalazim prekrasne fakata; samo što on, dozvolite mi da to primetim, to čini daleko suptilnije od Vas. Jer, ako Vi nakon upozorenja na signalistički »i drugi« – mehanizam, mehanizam stavljanja u zagrade svega onoga što ne odgovara apriornoj hronološkoj slici (jadne činjenice!), ako Vi nakon takvog upozorenja napišete kako je signalizam »adekvatan izraz naše tehnološke ere, gde se umnožavaju masmedijalna sredstva i samim tim se menja mapa našeg senzibiliteta, jezik kao sredstvo komunikacije dobija metajezičku strukturu i oduzimaju mu se one dimenzije koje su sputavale dinamiku misli i misaonih asocijacija,« ako napišete rečenicu koja nešto distingvirano o signalizmu i ne tvrdi (jer, uistinu, daje najopštiju karakterizaciju svekolike-konkretne umetnosti), pa ako nakon takve rečenice još dodate da »ovakva istraživanja su *posle signalizma uzela maha u mnogim zemljama* (pđvukao I. N.) i postala su predmet završničnih estetika i teorija komunikacija«, onda možemo konstatovati da po maštuzornosti u masakriranju fakata nadmašate sve meni poznate signalističke egocentričke konstrukcije. Jer, tvrdili da su istraživanja verbo-voko-vizuelna »uzela maha u mnogim zemljama« tek »posle signalizma,« tvrditi, dakle, da je inicijalno jezgro neoavangarde upravo signalizam, izraziti nadu (kao što ste to Vi učinili na kraju teksta) da »*će posle signalizma* (podvukao I. N.) doći i novi pokreti sa novim pretenzijama«, znači iskazati ideološko slepilo znano samo iz istorijata izvesnih političkih partija, koje, potiskivanjem svekoliko kolike prošlosti, nastoje da manipulišu glasačkim mehanizmom. To kokošje slepilo izbija iz Vašeg pisma u izrazitijem obliku nego što sam ga drugde u okviru signalizma nalazio.

Na kraju, da pitam nešto što mi se stalno vrzma po glavi: da li ste Vi tekst, na koji se pozivate i protiv koga ste tako zdušno, uopšte čitali? Da li ste shvatili da tvrdim kako signalizam nije ni prvi, ni jedini, ni najiznamljiviji pokret verbo-voko-vizuelnog istraživanja, ali da mu time ne poričem svaki značaj? Ako ste hteli da dopunite, ispravite, poučite člankopisca, zašto ne odgovarate na pitanja koja je on u svom tekstu postavio? Zašto svojim neuočavanjem pravog problema i navijačkom strašću pokušavate da odbijete moguća (a sasvim opravdane) primedbe? Zašto svojom aljkavošću i elementarnim neznanjem vredate čitaoca pokušavajući da mu, kao suštu stvarnost, pod nos podmetnete Vašu iskrivljenu sliku? Zašto na primedbe o falsifikatima odgovarate još većim falsifikatima?

Bojim se, ipak, draga Jelena V. Cvetković, da mi ne razumemo jedno drugog, bojim se da smo tako daleko kao što je daleko Kula (gde tvrdite da je održana izložba o kojoj govorimo) od Odžaka (gde je ona, uistinu, i bila). tako daleko da se i ne čujemo i ne možemo ni čuti. Bojim se da ste u svojoj kuli tako čvrsto udaljeni od svega što se van zidina dešava da je, odista, nepotrebno dozivati Vas. Čak i ako je Vaše pismo tek mail-art šala.

Ivan Negrišorac

»polja« – časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uredjuju: milan dunderški, dragan čopić, simon grabovac, dragan koković, julijan tamaš, mirosljub radojković, vicko arpad i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik), /tehnički i likovni urednik cvetan dimovski/ članovi izdavačkog saveta: aleksandar forišković, petar janković, tatjana jašin, slađana kolundžić, velja macut, ljubica dotlić-petrović, vlada stevanov (predsednik), radivoj šajtinac, julijan tamaš, nedeljko terzić i milan uzelać (delegati šire društvene zajednice); /gordana divjak-arok, darinka nikolić, vitomir sudarski, dragica eraković i jovan zivlak (delegati izdavača), /izdaje nišro dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23 oktobra 31. /direktor vitomir sudarski/ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine /časopis finansira SIZ kulture vojvodine/ rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 /godišnja pretplata 240 dinara, za inostranstvo dvorstruko/ žiro račun: 65700-603-6324 nišro dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« /lektor zorca stojanović/ štampa dnevnik – novi sad, bulevar 23 oktobra 31 /na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga/ tiraž 2.000 primeraka.